

NASTAVNO PISMO – 3. RAZRED TEHNIČAR ZA LOGISTIKU I ŠPEDICIJU

FIATA UDRUŽENJE I FIATA DOKUMENTI

PREDGOVOR

Svrha nastavnog pisma je olakšati samostalno pripremanje, učenje i polaganje ispita iz predmeta „Špedicija“. Nastavno pismo pisano je prema planu i programu Tehničara za logistiku i špediciju i odnosi se na dio cjeline „Konvencije, norme i propisi koji reguliraju špeditersku djelatnost“ s naglaskom na FIATA – Međunarodni savez špediterskih udruženja. Značaj FIATA udruženja i djelovanje najuočljivije je kroz dokumente i obrasce koje je donijela sa svrhom pojednostavljivanja rukovanja robom za vrijeme prijevoznog procesa i izvršenja dopreme robe do krajnjeg odredišta.

Prof. Diana Javorek, dipl. oec.

SADRŽAJ:

Contents

1. FIATA – Međunarodni savez špediterskih udruženja	3
1.1. ORGANIZACIJA FIATA-E	5
2. DOKUMENTI FIATA-E	6
2.1. ŠPEDITERSKA POTVRDA PRIMITKA.....	7
2.2. ŠPEDITERSKA TRANSPORTNA POTVRDA	8
2.3. TERETNICA ZA MULTIMODALNI TRANSPORT.....	10
2.4. TERETNI LIST ZA MULTIMODALNI PRIJEVOZ	11
2.5. FIATA - SKLADIŠNA POTVRDA.....	12
3. FIATA OBRASCI	14
3.1. POTVRDA POŠILJATELJA O PRIJEVOZU OPASNE ROBE	14
3.1.1. Europski sporazum o prijevozu opasne robe cestom – ADR.....	15
3.1.2. Europski sporazum o prijevozu opasne robe željeznicom – RID	15
3.2. FIATA - ŠPEDITERSKE INSTRUKCIJE (UPUTE)	17
4. ZAKLJUČAK.....	19
5. POPIS LITERATURE.....	20
6. POPIS SLIKA.....	21

1. FIATA – Međunarodni savez špediterskih udruženja

FIATA (franc. “Federation internationale des Associations de Transitaires et Assimiles”, engl. “International Federation of Freight Forwarders Associations”) je Međunarodni savez špediterskih udruženja, kojeg su 31.05.1926. u Beču osnovali međunarodni špediteri. To je nevladina organizacija koja danas obuhvaća približno 40.000 špediterskih i logističkih poduzeća, te zapošljava oko 10 milijuna špeditersko-logističkih stručnjaka u 150 država. Sjedište joj je u Zürichu, a regionalni Sekretarijat za Aziju nalazi se u Bombayu. Uloga organizacije je da unapređuje špeditersku djelatnost u svijetu, te da sudjeluje u radu drugih međunarodnih udruga, te drugim agencijama i institucijama UN-a pri donošenju različitih međunarodnih konvencija i dokumenata koji mogu utjecati na prijevoz robe i pružanje špediterskih usluga.

Osnovni cilj osnivanja te organizacije je bio : tješnja i bolja suradnja nacionalnih i špediterskih udruženja, izmjena iskustava o svim pitanjima važnim za nesmetano funkcioniranje špediterskog, prometnog i vanjskotrgovinskog sustava te zaštita stvarnih interesa špediterske, transportne, vanjskotrgovinske i carinske djelatnosti. Ostvarivanjem tih ciljeva, FIATA izvršava i svoje osnovne zadatke, kao što su na primjer rješavanje tehničkotehnoških, pravnoekonomskih i organizacijskih pitanja koja se odnose na djelatnosti međunarodne špedicije, međunarodnog transporta i vanjske trgovine.

Kroz zadnja četiri desetljeća FIATA-ino djelovanje najuočljivije je kroz dokumente i obrasce koje je donijela sa svrhom pojednostavljivanja rukovanja robom za vrijeme prijevoznog procesa i izvršenja dopreme robe do krajnjeg odredišta.

FIATA naročito aktivno surađuje s ovim međunarodnim organizacijama:

AAR (engl. Association of American Railroads = **Udruženje američkih željeznica**, USA),
AITA ili **IATA** (engl. International Air Transport Association = **Međunarodno udruženje zračnih prijevoznika**),

BIMCO (engl. The Baltic and International Maritime Conference, Kopenhagen = **Baltička međunarodna pomorska konferencija; organizacija brodara i brokera**),

CONFETRA (tal. Confederazione Generale del Traffico e dei Transporti = **Generalni savez za trgovinu i transport**, Rim).

FONASBA (engl. Federation of National Associations of Ship-Brokers and Agents = **Savez nacionalnih udruženja pomorskih i brokerskih agenata**),

ICC ili **CCI** (engl. International Chamber of Commerce = **Međunarodna trgovinska komora**, Pariz),

Na VI. kongresu FIATA-e održanom u rujnu 1959. Godine u Parizu međunarodni špediteri bivše Jugoslavije bili su primljeni za redovitog člana Međunarodnog saveza špediterskih udruženja. Za redovitog člana FIAT-e bila je zapravo primljena tadašnja Podsekcija za međunarodnu špediciju bivše savezne vanjskotrgovinske komore. ¹

Slika 1: Logo FIATE

Izvor: <https://seeklogo.com/vector-logo/54078/fiata>

Temeljna je misija FIATA-e:

- Organizirati suradnju i uspostavljati partnerske odnose svih aktivnih sudionika u procesima transportne, prometne, špediterske, logističke, industrije.
- Predstavljati promicati i štititi interese svih aktivnih sudionika u procesima transportne, prometne, špediterske i logističke industrije koji sudjeluju kao savjetnici i/ili stručnjaci u međunarodnim organizacijama, asocijacijama, tijelima koja se bave problematikom proizvodnje transportnih, prometnih, špediterskih i logističkih proizvoda.
- Stalnim publikacijama i drugim medijima komuniciranja informirati javnost, posebice aktivne sudionike u procesima proizvodnje transportnih, prometnih, špediterskih,

¹ I.Andrijanić, Z.Aržek, D.Prebežac,R.Zelenika: Transportno i špeditersko poslovanje, Ekonomski fakultet Zagreb, 2001., str.206.

logističkih i drugih proizvoda o aktualnim fenomenima iz djelokruga poslovanja klasičnih i logističkih špeditera te drugih logističkih subjekata.

- Donošenjem jedinstvenih špediterskih dokumenata, općih uvjeta poslovanja i direktnim sudjelovanjem u donošenju međunarodnih konvencija (npr. Konvencije UN o međunarodnom multimodalnom transportu iz 1980.) te drugih pravnih akata (npr. Incoterms-a 2000.) stalno unapređivati procese proizvodnje špediterskologističkih proizvoda.
- Aktualnim problemima i aktualnim sudjelovanjem u profesionalnoj edukaciji špediterskologističkih stručnjaka izravno i stalno pridonositi afirmaciji špediterskologističke industrije, posebno u područjima špediterskologističkog menadžmenta, elektroničkoga komuniciranja (npr. EDI, EDIFACT, SWIFT...)²

1.1. ORGANIZACIJA FIATA-E

FIATA-u čine njezini članovi, a to su:

1. NACIONALNA ŠPEDITERSKA UDRUŽENJA koja predstavljaju sva i samo dio špediterskih poduzeća koja aktivno djeluju u nacionalnim špediterskim sustavima;
2. SKUPINE ČLANOVA koje mogu biti međunarodne organizacije koje predstavljaju špediterske podružnice skupine država, međunarodne špediterske skupine koje predstavljaju iste ili slične interese FIATA-e i međunarodna udruženja čiji su članovi aktivni samo u određenim podsektorima špediterskih podružnica;
3. POJEDINAČNI ČLANOVI, špediterska poduzeća ili drugi pravni subjekti koji aktivno sudjeluju u špediterskoj industriji;
4. POČASNI ČLANOVI, pravni subjekti koji profesionalno sudjeluju u funkcioniranju FIATA-e ili u procesima špediterske industrije.

Organizacijska struktura i organizacija rada Međunarodnog saveza špediterskih udruženja (FIATA-e) u tijeku svojeg postojanja (od 31.5.1926. pa do danas) mijenjala se i usavršavala tako da je koncem devedesetih godina prošlog stoljeća ustanovila svoje danas vrijedeće

² Ratko Zelenika: Temelji logističke špedicije, knjiga prva, Ekonomski fakultet, Rijeka, 2005., str. 484.

ustrojstvo: ³

1. GENERALNA SKUPŠTINA bira predsjednika i članove upravnog odbora, ratificira financijske odluke, te obavlja sve poslove propisane statutom FIATA-e. Sastaje se po potrebi, u pravilu na kongresima FIATA-e, a u njoj mogu sudjelovati svi redoviti i pridruženi članovi.

2. IZVRŠNI KOMITET sastavljen je od najviše četiri delegata iz svake države članice, odobrava primanje novih članica, budžet i bilancu i kontrolira rad svih tijela FIATA-e, predlaže tj. nominira predsjednika Komiteta te sugerira Generalnoj skupštini nominaciju kandidata za sljedećeg predsjednika, generalnog tajnika i blagajnika Predsjedništva FIATA-e. Sastaje se barem jednom godišnje.

3. UPRAVNI ODBOR s predstavnicima sa svih kontinenata kontrolira rad i definira generalnu politiku FIATA-e. Izvršava sve poslove koje je na njega prenijela Generalna skupština.

4. PREDSJEDNIŠTVO čine predsjednik, kandidat za sljedećeg predsjednika, prethodni predsjednik, glavni tajnik, blagajnik i još tri osobe tj. viši dopredsjednici. Ono se sastaje redovito i zajedno s generalnim direktorom sekretarijata FIATA-e vode svakodnevno poslovanje FIATA-e.

5. GENERALNO VIJEĆE je upravljačko tijelo FIATA-e. Ima ovlaštenje da izrađuje sve akte i rješava sva pitanja iz djelokruga rada FIATA-e, osim onih izuzetih zakonom i statutom FIATA-e.

2. DOKUMENTI FIATA-E

Međunarodni savez špediterskih udruženja skoro četiri desetljeća je nastojao uvesti u međunarodnu robnu razmjenu (vanjskotrgovinski promet) vlastite jednoobrazne dokumente kojima bi se omogućilo jednostavnije i racionalnije manipuliranje robom i pružila potrebna sigurnost sudionicima u vanjskotrgovinskom i prometnom sustavu. Ta svoja nastojanja FIATA je ostvarila izdavanjem i uvođenjem u upotrebu dokumenata: FCR, FCT, FBL I FWR te obrazaca: SDT i FFI

³ Ratko Zelenika: Temelji logističke špedicije, knjiga prva, Ekonomski fakultet, Rijeka, 2005., str. 486.

2.1. ŠPEDITERSKA POTVRDA PRIMITKA

Službeni naziv na engleskom jeziku je Forwarders Certificate of Receipt (skr. FCR), a može se prevesti kao prijamna potvrda ili potvrda primitka, ali je uobičajen naziv špediterska potvrda (Slika 2.). To je neopoziva špediterska potvrda kojom špediter potvrđuje da je od određenog nalogodavca u određenom mjestu primio određenu robu u dobrom vanjskom izgledu radi otpreme do određenog mjesta, s nalogom da u odredišnom mjestu tu robu stavi na raspolaganje određenoj osobi, i to najčešće primatelju.

FCR je za špediterova nalogodavca neopoziva potvrda jer špediter predaje izvorni (originalni) primjerak potvrde primatelju (kupcu, korisniku), a sama potvrda sadrži klauzulu da se nalog za otpremu robe može opozvati ili izmijeniti samo uz povrat originalnog primjerka te isprave.

FCR se u pravilu izdaje odmah po zaključenju ugovora o špediciji. Ta je isprava u uporabi od 1955. godine. Set FIATA – FCR ima pet listova: original i četiri kopije. Na poleđini svih listova FIATA-FCR tiskani su nacionalni opći uvjeti poslovanja međunarodnih špeditera, kao autonomno špediterovo pravo (npr. Opći uvjeti poslovanja međunarodnih otpremnika Hrvatske) ⁴

⁴I.Andrijanić, Z.Aržek, D.Prebežac,R.Zelenika: Transportno i špeditersko poslovanje, Ekonomski fakultet, Zagreb, 2001., str.2014.

Suppliers or Forwarders Principals

FIATA FCR
 Forwarders Certificate of Receipt
 ORIGINAL

No. _____ Date _____

Consignee _____

Marks and numbers _____

Number and kind of packages _____

Description of goods _____

Gross weight _____

Measurement _____

according to the declaration of the consignor
 The goods and instructions are accepted and dealt with subject to the General Conditions printed overleaf

We certify having assumed control of the above mentioned consignment in external apparent good order and condition

with irrevocable instructions*
 at the disposal of the consignor
 to be forwarded to the consignee

Remarks _____

Instructions as to freight and charges _____

Place and date of issue _____

Stamp and signature _____

Form authorized by FIATA, Copyright © FIATA, Zürich, Switzerland 2002

* Forwarding instructions can only be cancelled or altered if the original Certificate is surrendered to us, and then only provided we are still in a position to comply with such cancellation or alteration. Instructions authorizing disposal by a third party can only be cancelled or altered if the original Certificate of Receipt is surrendered to us, and then only provided we have not yet received instructions under the original authority.

Slika 2. Špediterska potvrda primitka-FCR

Izvor: <https://www.letterofcredit.biz/What-is-FIATA-FCR-Forwarders-Certificate-of-Receipt-and-what-are-the-differences-between-FCR-and-Bill-of-Lading.html>

2.2. ŠPEDITERSKA TRANSPORTNA POTVRDA

Službeni naziv na engleskom jeziku je Forwarders Certificate of Transport (skr. FCT). To je isprava kojom špediter potvrđuje da je od određenog nalogodavca primio robu u dobrom vanjskom stanju radi otpreme određenim putem i određenim prijevoznim sredstvom (Slika 3.). U potvrdu se upisuje primatelj i način primitka robe u određenom mjestu, ali i mjesto do kojega je unaprijed plaćena vozarina i drugi troškovi, jer transportni i drugi troškovi koji nisu unaprijed plaćeni terete robu koja se otprema. Primatelj je dužan da u trenutku primitka robe vrati indosirani original FCT. Tom potvrdom špediter dokazuje primatelju (kupcu) robe da je preuzeo robu radi otpreme, da je u posjedu svih isprava koje uvjetuju izvoz robe iz pošiljateljve (prodavateljve) zemlje te da je, u pravilu, zaključio ugovor o prijevozu dotične robe.

Špediter može i osigurati robu, ali samo na temelju pismenog naloga svojeg nalogodavca. FCT ima obilježje vrijednosne isprave. Ona služi prodavatelju (izvozniku) kao dokaz o izvršenju obveze iz kupoprodajnog ugovora pa mu da pravo da ostvari naplatu svojih potraživanja kod nadležne banke, ako je tako predviđeno u dokumentarnom akreditivu. Ta je isprava u uporabi od 1959. godine.

Komplet FIATA-FCT ima pet listova: original i četiri kopije. Na poleđini svih listova FIATA-FCT tiskani su nacionalni opći uvjeti poslovanja međunarodnih špeditera, kao autonomno špediterovo pravo.⁵

The image shows a yellow specimen form for a FIATA FCT Forwarders Certificate of Transport. The form is divided into several sections:

- Suppliers or Forwarders Principals:** A field for the issuer's name.
- FIATA FCT:** The title of the document, with a small emblem of the National Association of Forwarders.
- No.:** A field for the document number.
- Forwarders Certificate of Transport ORIGINAL:** The main title of the document.
- Forw. Ref.:** A field for the forwarding reference number.
- Consigned to order of:** A field for the consignee's name.
- Notify address:** A field for the address to be notified.
- Conveyance from/via:** A field for the mode of transport.
- Destination:** A field for the destination.
- Table:** A table with five columns: "Marks and numbers", "Number and kind of packages", "Description of goods", "Gross weight", and "Measurement".
- Text:** A large "specimen" watermark is overlaid on the form. Below the table, there is a section for "according to the declaration of the consignor" and a list of conditions and instructions.
- Insurance:** A section for "Insurance through the intermediary or the undersigned Forwarders" with checkboxes for "Not covered" and "Covered according to the attached Insurance Policy / Certificate".
- Signature:** A section for "Place and date of issue" and "Stamp and signature".
- Freight and charges:** A section for "Freight and charges prepaid to:".
- Footer:** A small note at the bottom: "thence for account of goods, lost or not lost."

Slika 3. Špediterska transportna potvrda - FCT

Izvor: <https://www.letterofcredit.biz/images/FCT-Forwarders-Certificate-of-Transport--JPG>

⁵ I.Andrijanić, Z.Aržek, D.Prebežac,R.Zelenika: Transportno i špeditersko poslovanje, Ekonomski fakultet, Zagreb, 2001., str.214

2.3. TERETNICA ZA MULTIMODALNI TRANSPORT

Za tu ispravu bio je u razdoblju od 1970. do 1992. godine službeni naziv na engleskom jeziku FIATA Combined Transport Bill of Lading (FIATA teretnica za kombinirani transport). Ta je špediterova teretnica neprekidno u uporabi od 1971. godine, iako su se Standardni uvjeti koji su tiskani na njezinoj poleđini, više puta mijenjali i dopunjavali, odnosno usklađivali s propisima, uzancama, općim uvjetima i običajima koji su se primjenjivali u dvadesetogodišnjoj praksi uporabe suvremenih transportnih tehnologija u višenačinskim prijevoznim procesima. Ti su se procesi u tijeku svojega razvoja nazivali:

- kombinirani,
- integralni,
- integrirani,
- intermodalni,
- mješoviti,
- višenačinski i
- multimodalni prijevozi.

Godine 1992. FIATA je izdala najnoviju varijantu špediterove teretnice (Slika4.) koja ima službeni naziv na engleskom jeziku FIATA MULTIMODAL TRANSPORT BILL OD LADING (FIATA – teretnica za multimodalni transport) ili skr. **FBL**.

FIATA ima autorsko pravo na FBL, koje je u skladu s Pravilnikom UNCTAD/ICC za međunarodne transportne dokumente koji je prihvatio Izvršni odbor ICC u Parizu 11.6.1991. godine. FIATA je izdala i Uputstvo o uporabi FIATA teretnice za multimodalni transport iz 1992. Godine koje je integralni dio Licenčnog ugovora kojega sklapaju Međunarodni savez špediterskih udruženja i nacionalna špediterska udruženja (npr. Udruženje međunarodnih otpremnika Hrvatske).⁶

⁶I.Andrijanić, Z.Aržek, D.Prebežac,R.Zelenika: Transportno i špeditersko poslovanje, Ekonomski fakultet, Zagreb, 2001., str.214.

Consignor

Member of National Association

FBL

NEGOTIABLE FIATA MULTIMODAL TRANSPORT BILL OF LADING
issued subject to UNCTAD/DO Rules for Multimodal Transport Documents (ICC Publication 481)

Consigned to order of

Notify address

Place of receipt

Ocean vessel

Port of loading

Port of discharge

Place of delivery

Marks and numbers	Number and kind of packages	Description of goods	Gross weight	Measurement
according to the declaration of the consignor				

Declaration of interest of the consignor in timely delivery (Clause 6.2)

Declared value for ad valorem rate according to the declaration of the consignor (Clauses 7 and 8)

The goods and instructions are accepted and dealt with subject to the Standard Conditions printed overleaf.

Taken in charge in apparent good order and condition, unless otherwise noted herein, at the place of receipt for transport and delivery as mentioned above. One of these Multimodal Transport Bills of Lading must be surrendered duly endorsed in exchange for the goods. In Witness whereof the original Multimodal Transport Bill of Lading all of this tenor and date have been signed in the number stated below, one of which being accomplished the others to be void.

Freight amount	Freight payable at	Place and date of issue
Cargo insurance through the undersigned ☐ not covered ☐ Covered according to attached Policy	Number of Original FBL's	Stamp and signature
For delivery of goods please apply to:		

Text authorized by FIATA. Copyright reserved. © FIATA/Carbis-Substransac. 0.02

Slika 4. Teretnica za multimodalni transport – FBL

Izvor: <https://www.letterofcredit.biz/What-is-FIATA-FBL-Negotiable-Fiata-Multimodal-Transport-Bill-of-Lading.html>

2.4. TERETNI LIST ZA MULTIMODALNI PRIJEVOZ

FWB (engl. “Non-negotiable FIATA Multimodal Transport Waybill) – teretni list za multimodalni prijevoz (Slika 5.) je neutrživi teretni list za multimodalni transport, koji je po sadržaju i namjeni veoma sličan FBL teretnici⁷

⁷ <https://www.prometna-zona.com/fiata/>

2.5. FIATA - SKLADIŠNA POTVRDA

Za tu špediterovu skladišnu potvrdu je službeni naziv na engleskom jeziku FIATA Warehouse Receipt (skr. **FWR**).

Ta isprava nije prenosiva, osim ako je označena kao „negocijabilna“ (utrživa). Upotrebljava se kao standardan isprava u nacionalnim okvirima i slučajevima kada špediter obavlja i skladišne poslove.

Razlika između te isprave i „skladišnice“ je neznatna pa se FWR – potvrda (Slika 6.) koristi u mnogim skladišnim poslovima. U toj ispravi utvrđena su prava, obveze i odgovornosti njenog izdavatelja. Ta je isprava u uporabi od 1975. godine. FIATA skladišna potvrda ima dva lista: na prvom listu osim važnijih objašnjenja o toj ispravi, navedeni su važniji podaci i informacije, kao na primjer: dobavljač, deponent, skladištar, skladište, podaci o prijevoznom sredstvu i osiguranju, oznakama, količini, vrsti i težini robe (...). Na drugom listu postoje rubrike o isporuci robe (s bitnim podacima o isporučenoj robi), o prijenosu vlasništva i cesiji.

Na poleđini i prvog i drugog lista su tiskani nacionalni opći uvjeti poslovanja međunarodnih špeditera (npr. Opći uvjeti poslovanja međunarodnih otpremnika Hrvatske).

FIATA – dokumenti : FCR, FCT i FBL su priznati od Međunarodne trgovinske komore u Parizu, pa se, ako stranke tako ugovore, mogu koristiti u akreditivnom poslovanju. Dokumente FIATA-e mogu tiskati nacionalna špediterska udruženja kao redovite članice FIATA-e, ali točno prema uzorku obrazaca tih isprava koje odobrava FIATA. Ti se dokumenti mogu tiskati na engleskom, njemačkom ili francuskom jeziku, pri čemu se može dodati i tekst na jeziku nacionalnog špediterskog udruženja, koje je redoviti član FIATA-e, a obvezno se mora otisnuti i međunarodna oznaka (kratica) određene države koja je propisana za motorna vozila. ⁸

⁸I.Andrijanić, Z.Aržek, D.Prebežac,R.Zelenika: Transportno i špeditersko poslovanje, Ekonomski fakultet, Zagreb, 2001., str.215.

3. FIATA OBRASCI

Osim FIATA- isprava FCR, FCT, FBL i FWR, Međunarodni savez špediterskih udruženja (FIATA) je izdao i dva vrlo uporabljiva obrasca, i to:

1. Potvrda pošiljatelja o prijevozu opasne robe (FIATA – SDT)
2. FIATA – špediterske instrukcije (FIATA- FFI)

3.1. POTVRDA POŠILJATELJA O PRIJEVOZU OPASNE ROBE

Pojedini predmeti odnosno tvari zbog svojih svojstava mogu prouzročiti značajan rizik za zdravlje ljudi, imovinu ili okoliš. Oni se kao opasna roba nalaze na odgovarajućim popisima opasnih roba, odnosno podliježu odgovarajućim klasifikacijama, a neki predmeti ili tvari obilježja opasne robe dobivaju pri prijevozu.

Za taj je obrazac službeni naziv na engleskom jeziku Shippers Declaration for the Transport of Dangerous Goods (skr. **FIATA-SDT**).

Tim obrascem pošiljatelj, kao nalogodavac, špediteru izjavljuje da roba koju špediter treba otpremiti ili dopremiti (ili tranzitirati) odgovara zahtjevima za prijevoz opasne robe prema pravilnicima i konvencijama o prijevozu takve robe. (ADR/RID i/ili IMDG/IMO-IMCO) i da su njezine prirodne karakteristike, pakiranje i signiranje u skladu s propisima (ADR/RID i/ili IMDG/IMCO). To isto vrijedi i u slučaju kada se opasni tereti pakiraju zajedno s drugom robom u koleta ili kontejnere, a što se mora deklarirati da je miješanje takve robe dopušteno.

Taj je obrazac u uporabi od 1977. Godine. Komplet FIATA-SDT ima listove. Na poleđini svih listova navedena je klasifikacija, odnosno vrste opasnih roba (stvari, tvari...) po razredima (klasama) prema pravilnicima i konvencijama o prijevozu opasne robe tj. ADR/RID i IMDG/IMO.

3.1.1. Europski sporazum o prijevozu opasne robe cestom – ADR

Prijevoz opasnih tvari u cestovnom prometu obavlja se u skladu sa Zakonom o prijevozu opasnih tvari («Narodne novine» br. 97/93 i 151/03.) Europskim sporazumom u međunarodnom cestovnom prijevozu opasnih tvari (ADR).

Opasne tvari su tvari i predmeti čiji je cestovni prijevoz zabranjen ili dopušten samo pod određenih uvjetima ADR-a.

ADR je Europski sporazum o međunarodnom cestovnom prijevozu opasnih tvari zaključen u Ženevi 30. rujna 1957. godine, kako je izmijenjen i dopunjen.

Vozilo je bilo koje motorno vozilo namijenjeno upotrebi na cesti, bez obzira da li je potpuno ili nepotpuno, koje ima najmanje četiri kotača i maksimalnu projektiranu brzinu veću od 25 km/h, te njegove prikolice, s iznimkom vozila koja se kreću tračnicama, te poljoprivrednih i šumarskih traktora i svih pokretnih strojeva.

Pravne i fizičke osobe koje prevoze ili predaju na prijevoz opasne tvari ili obavljaju radnje u svezi s tim prijevozom (priprema opasne tvari za prijevoz, propisana ambalaža, utovar, pretovar, istovar, pretakanje, istakanje, čuvanje i sl.), kao i osobe koje tijekom prijevoza neposredno rukuju ili na drugi način dolaze u dodir s opasnim tvarima, dužne su, ovisno o opasnoj tvari, poduzimati zaštitne mjere predviđene Zakonom o prijevozu opasnih tvari, Europskim sporazumom o međunarodnom cestovnom prijevozu opasnih tvari i ovim Pravilnikom, zbog zaštite života i zdravlja ljudi, životnog okoliša, materijalnih dobara te sigurnosti prometa.¹⁰

3.1.2. Europski sporazum o prijevozu opasne robe željeznicom – RID

Kada se toware pošiljke opasnih tvari, treba se pridržavati propisa koji vrijede u otpremnom kolodvoru, tj. u otpremnoj željezničkoj upravi. Prije početka utovara pošiljatelj (ili pošiljatelj predstavnik) željeznici mora predati pravilno i u cijelosti popunjen teretni list. Naznaka opasne

¹⁰ <http://www.propisi.hr/print.php?id=6340>

tvari u teretnom listu mora odgovarati jednom od naziva u Pravilniku RID. Ambalaža, pod kojom se podrazumijevaju velike posude za rasuti teret i prazne vagonске cisterne, ako nije očišćena, mora biti zatvorena kao da je puna. Kada se prevoze opasne tvari, uz teretni list poželjno je priložiti i u njega upisati uputu o posebnim sigurnosno-tehničkim mjerama koje se moraju poduzeti pri prijevozu.

Kada se prevoze eksplozivne i otrovne tvari, pošiljatelj osim upute o posebnim sigurnosno-tehničkim mjerama, uz teretni list mora priložiti i odobrenje za prijevoz koje izdaje mjerodavno ministarstvo. Kada se prevoze otrovne tvari, odobrenje za prijevoz izdaje mjerodavni županijski ured za zdravstvene poslove u unutarnjemu prijevozu, Ministarstvo zdravlja RH u međunarodnom prijevozu, a Ministarstvo unutarnjih poslova RH za pošiljke eksploziva. Odobrenja nisu potrebna za vojne pošiljke, koje od trenutka preuzimanja na prijevoz do izdavanja moraju biti pod vojnim nadzorom.¹¹

Opasne tvari mogu se prevoziti samo u teretnim vlakovima, osim:

- opasnih tvari prihvatljivih za prijevoz prema međunarodnom ugovoru koji se pridržava odnosnih najvećih količina i posebnih uvjeta prijevoza u vlakovima drugačijim nego što su teretni vlakovi,
- opasnih tvari koje se prevoze prema posebnim uvjetima prema međunarodnom ugovoru, kao ručna prtljaga ili se predaje kao prtljaga ili vozila utovarena na vlak. Putnik ne smije ponijeti sa sobom opasne tvari odnosno ručnu prtljagu ili ih predati kao prtljagu, odnosno utovariti vozilo na vlak, ako ne udovoljavaju uvjetima prema međunarodnom ugovoru.

Ukoliko špediter ima posla sa prijenosom opasnih proizvoda potrebne su mu detaljne informacije u vezi klasifikacije robe prema ADR za cestovni prijevoz, RID za prijevoz željeznicom i IMDG/IMO za brodski prijevoz. Klasifikacija je data na poledini formulara.

FIATA SDT, omogućuje špediteru da identificira robu i da pojasni pitanje odgovornosti u slučaju nesreće ili oštećenja. Prema tome, važno je da FIATA SDT dokument nije ispunjen od strane špeditera, već mora biti ispunjen i potpisan od strane isporučitelja, nakon čega se predaje špediteru.

¹¹ <http://www.hzcargo.hr/default.aspx?id=32>

ADR/RID klasifikacija (Na poleđini SDT dokumenta):

- Klasa 1 Eksplozivne materije i proizvodi sa eksplozivnim materijama
- Klasa 2 Plinovi: Komprimirani, u tekućem stanju ili rastvoreni, pod tlakom
- Klasa 3 Zapaljive tečnosti
- Klasa 4.1 Zapaljivi čvrsti materijali
- Klasa 4.2 Materije podložne spontanoj unutarnjoj eksploziji (samozapaljive materije)
- Klasa 4.3 Materije zapaljive u kontaktu sa vodom
- Klasa 5.1 Oksidirajuće materije
- Klasa 5.2 Organski peroksidi Klasa
- 6.1 Toksične materije
- Klasa 6.2 Materije koje mogu prouzrokovat infekcije

The image shows a FIATA SIC Shippers Intermodal Weight Certification form. At the top, there is a field for the shipper's name and address, and the FIATA SIC logo with a number field containing 'No. 000000'. Below this is a table with columns for 'Marks and numbers', 'Number and kind of packages', 'Description of goods', and 'Gross weight'. A large green watermark with the word 'SPECIMEN' is overlaid on the form. At the bottom, there are fields for 'Number of copies of applicable', 'Actual gross cargo weight', and a signature line for the certifying shipper.

Slika 7. SDT - potvrda pošiljatelja o prijevozu opasne robe

Izvor: <https://www.prometna-zona.com/fiata/>

3.2. FIATA - ŠPEDITERSKE INSTRUKCIJE (UPUTE)

Za taj obrazac službeni naziv na engleskom jeziku FIATA-Forwarding Instructions (skr. FIATA – FFI). Taj obrazac sadrži dvadeset i jednu „rubriku“ u koje špediterovi nalogodavci upisuju sve relevantne podatke i informacije koje su špediteru potrebne za obavljanje svih poslova u vezi s organizacijom otpreme ili dopreme robe, kao što su na primjer:

- pošiljatelj robe (adresa)
- primatelj robe (adresa)
- špediter (adresa)
- količina
- težina (bruto i neto)
- obujam i vrsta pakiranja robe,
- markacija koleta
- način prijevoza robe (vrsta prometne grane)
- uvjeti isporuke
- uvjeti plaćanja
- transportno osiguranje
- osigurani rizici
- relacija osiguranja
- osigurana svota¹²

Taj je obrazac u uporabi od 1984. godine.

¹² I.Andrijanić, Z.Aržek, D.Prebežac,R.Zelenika: Transportno i špeditersko poslovanje, Ekonomski fakultet, Zagreb, 2001., str.216.

4. ZAKLJUČAK

Kao i u svim drugim privrednim granama i špediteri se udružuju radi zaštite vlastitih interesa. Udruženja nastaju na nacionalnom, ali i globalnom nivou.

Brojni su razlozi udruživanja, a među najznačajnijim mogu se navesti sljedeći:

- unaprjeđenje djelatnosti,
- zajedničkim nastupom pred državnim organima i drugim strukovnim udruženjima
- razvijanje dobrih poslovnih odnosa,
- sprječavanje nelojalne konkurencije i monopola, itd.

Mogu se izdvojiti tri nivoa udruživanja špediterskih poduzeća:

- nacionalna i poslovna udruženja,
- regionalna – višenacionalna udruženja,
- Međunarodni savez špediterskih udruženja

Međunarodni savez špediterskih udruženja- FIATA donijela je Ogladna pravila FIATA-e za špediterske usluge. Ta pravila treba shvatiti kao preporuku, kao potencijalni izvor autonomnog prava koja mogu postati dio ugovora o špediciji, ako tako ugovore špediter i njegov nalogodavatelj.

5. POPIS LITERATURE

1. Ratko Zelenika: Temelji logističke špedicije, knjiga prva, Ekonomski fakultet, Rijeka, 2005.
2. I.Andrijanić, Z.Aržek, D.Prebežac,R.Zelenika: Transportno i špeditersko poslovanje, Ekonomski fakultet, Zagreb, 2001.
3. <https://www.prometna-zona.com/fiata/> - 1.9.2018.
4. <http://www.propisi.hr/print.php?id=6340> - 3.9.2018.
5. <http://www.hzcargo.hr/default.aspx?id=32> - 3.9.2018.

6. POPIS SLIKA

Slika 1: Logo FIATE

Izvor: <https://seeklogo.com/vector-logo/54078/fiata>

Slika 2. Špediterska potvrda primitka-FCR

Izvor: <https://www.letterofcredit.biz/What-is-FIATA-FCR-Forwarders-Certificate-of-Receipt-and-what-are-the-differences-between-FCR-and-Bill-of-Lading.html>

Slika 3. Špediterska transportna potvrda - FCT

Izvor: <https://www.letterofcredit.biz/images/FCT-Forwarders-Certificate-of-Transport--.JPG>

Slika 4. Teretnica za multimodalni transport – FBL

Izvor: <https://www.letterofcredit.biz/What-is-FIATA-FBL-Negotiable-Fiata-Multimodal-Transport-Bill-of-Lading.html>

Slika 5. Teretni list za multimodalni prijevoz

Izvor: <https://www.prometna-zona.com/fiata/>

Slika 6. Skladišna potvrda

Izvor: <https://www.prometna-zona.com/fiata/>

Slika 7. SDT - potvrda pošiljatelja o prijevozu opasne robe

Izvor: <https://www.prometna-zona.com/fiata/>